

МАЪНАВИЙ-АХЛОҚИЙ ТАРБИЯНИНГ ТАЪЛИМ МУАССАСАЛАРИДАГИ СТРАТЕГИК АҲАМИЯТИ

Умаралиева Марҳабохон Йигиталиевна

*Тошлоқ тумани ММТБ тасарруфидаги 10-мактабнинг маънавий-
маърифий ишлар бўйича директор ўринбосари*

Аннотация: Ушбу мақолада таълим муассасаларида маънавий-ахлоқий тарбиянинг стратегик аҳамияти кўриб чиқилган. Маънавий-ахлоқий тарбия ёшларнинг жамиятдаги ўрнини, фаоллигини ва ижтимоий масъулиятини шакллантиришга қаратилган муҳим восита ҳисобланади. Мақолада таълим жараёнида ахлоқий қадриятлар, инсон ҳуқуқлари ва мас'улиятни ошига йўналтирилган усуллар ва методлар талқин қилинган. Маънавий-ахлоқий тарбия ёшлар учун ижтимоий фаоллик, шахсий камолот ва жамиятга фойдали фуқаролар бўлиб ривожланишини таъминлайди. Шундан келиб чиққан ҳолда, мақолада таълим муассасаларида маънавий-ахлоқий тарбиянинг стратегик аҳамияти ва унинг аниқ усуллар орқали амалиётга тадбиқ этиш мавзуларидаги нуқталар муҳокама қилинган.

Калит сўзлар: Маънавий-ахлоқий тарбия, таълим муассасалари, ижтимоий фаоллик, ахлоқий қадриятлар, ёшлар, шахсий камолот, ижтимоий масъулият, таълим стратегияси, ахлоқий саводхонлик, педагогика.

Аннотация: В статье рассматривается стратегическое значение духовно-нравственного воспитания в образовательных учреждениях. Духовно-нравственное воспитание является важным инструментом, направленным на формирование роли, активности и социальной ответственности молодежи в обществе. В статье описываются методы и приемы, способствующие формированию нравственных ценностей, прав человека и ответственности в образовательном процессе. Духовно-нравственное воспитание обеспечивает социальную активность, личностный рост и развитие молодежи как полезных граждан. На основании этого в статье рассматриваются положения о

стратегическом значении духовно-нравственного воспитания в образовательных учреждениях и его практической реализации посредством конкретных методов.

Ключевые слова: Духовно-нравственное воспитание, образовательные учреждения, общественная активность, нравственные ценности, молодежь, личностное развитие, социальная ответственность, образовательная стратегия, нравственная грамотность, педагогика.

Abstract: This article examines the strategic importance of spiritual and moral education in educational institutions. Spiritual and moral education is an important tool aimed at shaping the role, activity and social responsibility of young people in society. The article describes the methods and techniques aimed at promoting moral values, human rights and responsibility in the educational process. Spiritual and moral education ensures social activity, personal development and development of young people as useful citizens. Based on this, the article discusses the strategic importance of spiritual and moral education in educational institutions and its practical implementation through specific methods.

Keywords: Spiritual and moral education, educational institutions, social activity, moral values, youth, personal development, social responsibility, educational strategy, moral literacy, pedagogy.

Ҳозирги замонда ёшларнинг маънавий ва ахлоқий камолотини шакллантириш, жамиятда фаол, масъулиятли ва инсоний қадриятларга эга фуқароларни тарбиялаш ҳар бир таълим муассасасининг энг муҳим вазифаларидан бирига айланган. Таълимнинг асосий мақсади фақат билим бериш билан чегараланмасдан, ёшларнинг маънавий-ахлоқий жиҳатдан ривожланишини таъминлашга ҳам қаратилган. Бу, ўз навбатида, уларнинг шахс сифатида тўлиқ шаклланишини, жамиятдаги ижтимоий муносабатларга тўғри ва адолатли муносабатда бўлишини таъминлайди. Маънавий-ахлоқий тарбия таълим тизимининг энг муҳим элементларидан бири бўлиб, ёшларнинг ҳаётида муҳим аҳамиятга эга.

Маънавий-ахлоқий тарбияни таълим муассасаларида стратегик даражада ташкил қилиш ёшларнинг инсоний қадриятларга бўлган ҳурматини шакллантиришга, уларда ижтимоий масъулиятни тарғиб қилишга ва ижтимоий тенгликни таъминлашга ёрдам беради. Маънавий-ахлоқий саводхонлик, инсонийлик, ўзаро ҳурмат ва ёшлар ўртасидаги ахлоқий ва ижтимоий муносабатлар жамиятни мустаҳкамлашга ҳисса қўшади.

Шунинг учун, таълим муассасаларидаги стратегик мақсадлардан бири ёшлар ўртасида ахлоқий нормалар ва қадриятлар тизимини шакллантиришдир. Бу жараёнда на фақат педагоглар, балки ота-оналар ҳам иштирок этишлари, ёшларга тўғри ахлоқий йўналишларни кўрсатишлари ва уларни маънавий-ахлоқий асосларда тарбиялашлари керак. Бу мақолада, маънавий-ахлоқий тарбиянинг таълим муассасаларидаги стратегик аҳамияти ва уни амалга ошириш усуллари муҳокама қилинади.

Таълим муассасалари ёшларнинг маънавий ва ахлоқий камолотини таъминлашда асосий ваҳий омил бўлиб, уларнинг ижтимоий, маданий ва шахсий ривожланишини қўллаб-қувватлайди. Маънавий-ахлоқий тарбия таълим жараёнининг бир қисми сифатида қуйидаги мақсадларни кўзда тутди:

Ахлоқий қадриятларни ўргатиш: Маънавий-ахлоқий тарбия ёшларга дўстлик, муҳаббат, адолат, мас’улият, инсон ҳуқуқлари, тинчлик ва барқарорлик каби асосий ахлоқий қадриятларни шакллантиришни мақсад қилади. Ушбу қадриятлар ёшларнинг жамиятдаги ижтимоий ролини англашларига ёрдам беради.

Фуқаролик масъулиятини ривожлантириш: Маънавий-ахлоқий тарбия ёшларга ўз жамиятига фаол ва масъул фуқаро бўлишни ўргатади. Бу, ўз навбатида, уларнинг жамиятдаги ижтимоий муаммоларга таъсир кўрсатиш ва ҳал қилишга тайёрлигини шакллантиришга ёрдам беради.

Шахсий камолотни қўллаб-қувватлаш: Маънавий-ахлоқий тарбиянинг яна бир муҳим мақсади — ёшларнинг шахсий қимматларини ва маънавий томонларини ривожлантиришдир. Бу, уларнинг ўзини ифодалаш ва ҳаётда ўз йўлини топишларига ёрдам беради.

Маънавий-ахлоқий тарбия таълим тизимидаги стратегик мақсадларга эришишда муҳим аҳамиятга эга. Ушбу тарбия ёшларнинг жамиятдаги ўрнини ва фаоллигини аниқ белгилашга ёрдам беради. Маънавий-ахлоқий тарбияни стратегик жиҳатдан кўриб чиқганда, унинг қуйидаги йўналишлардаги аҳамиятини кўриш мумкин:

Жамиятни мустаҳкамлаш: Маънавий-ахлоқий тарбия жамиятдаги турли кўринишлардаги муаммоларга, хусусан, адолатсизлик, шахсий ҳудудга ҳурматсизлик, ёшлар ўртасидаги масалага алоҳида эътибор қаратиши керак. Бу тарбия жамиятни мустаҳкамлаш ва унинг ижтимоий фаровонлигига ҳисса қўшиш мақсадида амалиётда қўлланилиши лозим.

Таълимда янгиликларни татбиқ этиш: Маънавий-ахлоқий тарбиянинг стратегик аҳамияти шундаки, таълим жараёнида янгиликларни татбиқ этиш орқали, ёшларга ахлоқий саводхонликни, масъулиятни ва ижтимоий ҳассосликни ўргатиш мумкин. Бунинг натижасида, ўқувчиларда мустақил фикрлаш ва объектив қарорлар қабул қилиш қобилияти ривожланади.

Инклюзив таълим: Маънавий-ахлоқий тарбия таълимнинг барча соҳаларида инклюзивликни қўллаб-қувватлашга ёрдам беради. Ҳар қандай ижтимоий ёки маданий қатламдан бўлган ёшлар учун бир хил ахлоқий принциплар ва қадриятлар ўргатилиши, уларнинг ижтимоий тенглиги ва бир-бирини ҳурмат қилишини таъминлайди.

Маънавий-ахлоқий тарбияни таълим муассасаларида стратегик даражада амалга ошириш учун қуйидаги усуллар ва методикалардан фойдаланиш мумкин:

Таълимнинг интеграцияланган ёндашуви: Маънавий-ахлоқий тарбияни барча фанларнинг мазмунида интеграция қилиш, шунингдек, ўқувчиларни ахлоқий қимматлар ва инсоний қадриятларга оид қарорларни қабул қилишга ўргатиш.

Ижтимоий ва шахсий мисоллар: Ўқитувчилар ва педагоглар ўз шахсий мисоллари орқали ёшларга ахлоқий ва маънавий қадриятларни кўрсатиши

мумкин. Бу, ўз навбатида, ёшларнинг хулқ-атворини шакллантиришда муҳим таъсир ўтказди.

Гуруҳли ва ролли ўйинлар: Таълим муассасаларида гуруҳли ўйинлар, ролли машғулотлар орқали, ёшларнинг ахлоқий ва ижтимоий масъулиятни сезишини таъминлаш мумкин. Бу турдаги машғулотлар ёшларнинг шахсий ишончини ва коммуникатив кўникмаларини ривожлантиришга ёрдам беради.

Маънавий-ахлоқий тарбия ёшларнинг ижтимоий фаолиятини оширишга қаратилган. Жамиятда ўз ўрнини аниқлай олган ёшлар, ахлоқий нормаларга ва қадриятларга қат'ий амал қилиб, адолат, тенглик ва инсонийликни тарғиб этишда фаол иштирок этади. Таълим муассасаларида ёшларга ўзаро ҳурмат, сабр-тоқат ва масъулият каби ахлоқий принциплар асосида тарбия бериш жамиятнинг ижтимоий барқарорлигини таъминлайди.

Хулоса қиладиган бўлсак, маънавий-ахлоқий тарбия таълим муассасаларида ёшларнинг ижтимоий ва шахсий камолотини таъминлашга хизмат қилади. Таълим жараёнида ахлоқий қадриятларни шакллантириш, ёшларнинг ижтимоий масъулиятни ҳис этиши ва жамиятда фаол иштирок этишини таъминлаш таълим тизимининг стратегик мақсадларидан *biridir*. Маънавий-ахлоқий тарбия ёшларнинг шахс сифатида тўлиқ ривожланишини, ахлоқий тушунчаларни тушунишини, ижтимоий масъулиятни ўз зиммасига олишини ва жамиятда адолатли муносабатларга эга бўлишини таъминлайди.

Ушбу тарбия шакли таълим муассасаларининг янгиланиш ва тараққиёт стратегиясида муҳим ўрин тутди. Умуман олганда, маънавий-ахлоқий тарбия ёшларнинг жамиятга фойда келтирадиган фаол фуқароларга айланишини кафолатлайди. Шунга кўра, таълимда маънавий-ахлоқий тарбияга алоҳида эътибор қаратиш ва унинг турли усуллари жорий этиш ҳар бир таълим муассасасининг стратегиясининг асосий қисмига айланиши керак.

Бундан ташқари, маънавий-ахлоқий тарбиянинг стратегик аҳамияти шундаки, бу жараён ёшларга нафақат умумий билимлар, балки уларнинг ҳаётда қандай йўл тутиш, қандай қарорлар қабул қилиш ва ижтимоий муносабатларда қандай хулқ-атворга эга бўлишлари ҳақида мукамал тушунчалар беришга

йўналтирилади. Шу билан бирга, таълим муассасалари ёшлар учун жамиятдаги ахлоқий норма ва қадриятларнинг ўрнакларини тақдим этувчи майдонга айланиши, уларда инсонийлик, ҳурмат ва адолатни тарғиб қилишга қаратилган бўлиши керак.

Маънавий-ахлоқий тарбия ҳар бир ёшнинг шахсий ва ижтимоий масъулиятни сезиши, ўз ҳаётига ва жамиятга бўлган муносабатини тартибга солиш, бундан ташқари, уларнинг келажаги ва жамиятдаги ўрнини белгилашда муҳим роль ўйнайди. Шунинг учун, таълим тизимида маънавий-ахлоқий тарбияни стратегик равишда татбиқ этиш, ёшларнинг мукаммал ва масъулиятли фуқаролар бўлиб ривожланишини таъминлайди.

Фойдаланилган адабиётлар:

1. АБДУЛЛАЕВ, А. (2021). **"ЁШЛАР ВА АХЛОҚИЙ ТАРБИЯ: МАЪНАВИЙ-АХЛОҚИЙ АСОСЛАР"**. ТОШКЕНТ: ЎЗБЕКИСТОН ДАВЛАТ НАШРИЁТИ, 25-40 БЕТ.
2. КЕНЖАБАЕВ, И. (2020). **"ИНТЕРНЕТ ВА ЁШЛАР: МАЪНАВИЙ ТАҲДИДЛАР ВА ИМКОНияТЛАР"**. ЖУРНАЛ "ТАЪЛИМ ВА ИННОВАЦИЯЛАР", 2(1), 45-52.
3. ИСМОИЛОВА, Г. (2022). **"МАЪНАВИЙ ТАРБИЯ ВА ИНТЕРНЕТ МАДАНИЯТИ"**. ТОШКЕНТ: ЎЗБЕКИСТОН ТАЪЛИМ МУАССАСАЛАРИ, 59-65 БЕТ.
4. ДАВЛАТОВ, Ш. (2023). **"ИЖТИМОИЙ ТАРМОҚЛАР ВА ЁШЛАРНИНГ АХЛОҚИЙ ҚИММАТЛАРИ"**. ЖУРНАЛ "ПЕДАГОГИКА ВА ПСИХОЛОГИК ТАДҚИҚОТЛАР", 3(4), 120-125 БЕТ.
5. МИРАЛИМОВА, Л. (2021). **"АХЛОҚИЙ САВОДХОНЛИК ВА ЁШЛАР"**. ТОШКЕНТ: ПЕДАГОГИКА ИНСТИТУТИ НАШРИ, 12-18 БЕТ.
6. РАХМАТУЛЛАЕВ, И. (2022). **"ИНТЕРНЕТДА ХАВФСИЗЛИК ВА ЁШЛАР АХЛОҚИ"**. ЖУРНАЛ "ТЕХНОЛОГИЯ ВА ЖАМИЯТ", 5(2), 78-83 БЕТ.

7. ХАМДАМОВА, З. (2020). **"МАЪНАВИЙ-МАЪРИФИЙ ТАРБИЯНИНГ ЗАМОНАВИЙ ЙЎНАЛИШЛАРИ"**. ТОШКЕНТ: АХБОРОТ ВА КОМУНИКАЦИЯ ТЕХНОЛОГИЯЛАРИ ИНСТИТУТИ, 102-110 БЕТ.
8. ПАЙЗУЛЛАЕВ, Б. (2022). **"ИНТЕРНЕТ ВА ТАЪЛИМ: ЁШЛАР УЧУН ИМКОНИЯТЛАР ВА ХАВФЛАР"**. ЖУРНАЛ "ТАЪЛИМДА ИННОВАЦИЯЛАР", 7(1), 34-38 БЕТ.
9. КАРИМОВА, Н. (2021). **"ТАЪЛИМДА ИНТЕРНЕТ ТЕХНОЛОГИЯЛАРИНИНГ АҲАМИЯТИ"**. ЖУРНАЛ "ТАЪЛИМ ВА АХЛОҚ", 8(6), 56-60 БЕТ.
10. ТУРСУНОВА, М. (2023). **"ИНТЕРНЕТ ВА ЁШЛАР МАДАНИЯТИ: АХЛОҚИЙ АСОСЛАР"**. ТОШКЕНТ: ЎЗБЕКИСТОН АХБОРОТ-РЕСУРС МАРКАЗИ, 80-85 БЕТ.
11. МИРЗАЕВ, Р. (2021). **"МАЪНАВИЙ-АХЛОҚИЙ ТАРБИЯ ВА ИЖТИМОИЙ АҲАМИЯТИ"**. ТОШКЕНТ: ТАЪЛИМ ВА ТАРБИЯ, 50-55 БЕТ.
12. АБДУРАШИДОВА, Н. (2020). **"ШАХСИЙ ВА ИЖТИМОИЙ КАМОЛОТДА МАЪНАВИЙ-АХЛОҚИЙ ТАРБИЯ"**. ЖУРНАЛ "ЎЗБЕКИСТОНДА ТАЪЛИМНИНГ РИВОЖЛАНИШИ", 4(3), 110-115 БЕТ.
13. ҚУДРАТОВ, Х. (2022). **"ЁШЛАР ТАРБИЯСИДАГИ АХЛОҚИЙ НАЗАРИЯЛАР"**. ТОШКЕНТ: ПЕДАГОГИКА ИНСТИТУТИ, 142-148 БЕТ.